

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“โมหมม --- สิ่งที่มีจริง คือ ความหลง ความไม่รู้”

โมหมม อ่านตามภาษาบาลีว่า โม - หะ - ดำ - มะ] มาจากคำว่า โมห (ความหลง, ความไม่รู้) กับคำว่า มม (สิ่งที่มีจริง, ธรรม) รวมกันเป็น โมหมม เขียนเป็นไทยได้ว่า โมหธรรม หรือ โมหัมมะ แปลว่า สิ่งที่มีจริง คือ โมหะ ซึ่งเป็นความหลง ความไม่รู้ สิ่งที่มีจริงทั้งหมด เป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นกุศลหรืออกุศล หรือไม่ใช่ทั้งกุศลไม่ใช่ทั้งอกุศล ก็เป็นธรรม ดังนั้น ธรรมจึงกว้างขวางมาก ครอบคลุมสิ่งที่มีจริงทุกอย่างทุกประการ ไม่ว่าจะกล่าวถึงสิ่งใด ก็ไม่พ้นจากธรรมเลย แม้แต่โมหะ ความหลง ความไม่รู้ ก็มีจริง จึงเป็นธรรมประเภทหนึ่ง แต่เป็นธรรมฝ่ายที่ไม่ดี ใครก็ตามที่ยังไม่สามารถรู้แจ้ง อริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอรหันต์ ยังมีโมหะด้วยกันทั้งนั้น สำหรับผู้ที่เห็นประโยชน์ของพระธรรม เมื่อรู้ว่าตนเอง ยังไม่รู้ ยังมากไปด้วยโมหะ จึงฟังพระธรรม ด้วยความอดทน จริใจ เพื่อก่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย

ข้อความในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ มลสูตร แสดงความเป็นจริงของโมหธรรม ไว้ดังนี้

โมหะ ให้เกิดความพินาศ โมหะทำจิตให้กำเริบ คนไม่รู้สึกละโมหะนั้นอันเกิดในภายในว่า เป็นภัย คนหลง ย่อมไม่รู้จักประโยชน์ ย่อมไม่เห็นธรรม โมหะ ย่อมครอบงำรชนในขณะที่ใด ความมืดตื้อ ย่อมมีในขณะนั้น

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ทุกคำเป็นคำจริง เป็นคำอนุเคราะห์เกื้อกูล เป็นประโยชน์ที่ทำให้ผู้ฟังผู้ศึกษาได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นกัลยาณมิตรสูงสุด เพราะเหตุว่า ทุกคำจริงของพระองค์ ไม่ได้ต้องการให้ใครเข้าใจผิดเลยแม้แต่น้อย แต่พระองค์ทรงแสดงพระธรรมโดยนัยต่างๆ มากมาย หลากหลาย โดยละเอียด โดยประการทั้งปวง ช้ำแล้วซ้ำอีก ที่จะทำให้ผู้ฟังผู้ศึกษาค่อยๆ เข้าใจขึ้น เข้าใจในความเป็นจริงของธรรม ตามความเป็นจริง แม้แต่ในเรื่องของโมหะ ซึ่งเป็นความหลง ความไม่รู้ พระองค์ทรงแสดงโดยใช้พยัญชนะมากมายที่แสดงถึงความจริงของธรรมประเภทนี้ ซึ่งมีจริงๆ เป็นธรรมที่ไม่รู้สิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง เป็นธรรมที่เศร้าหมอง เมื่อกล่าวถึง

ความเศร้าหมองแล้ว ย่อมเป็นความไม่บริสุทธิ์ เป็นความมัวหมอง ได้แก่ กิเลสทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งทำให้จิตเศร้าหมอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ โมหะ เป็นความเศร้าหมองยิ่งกว่าความเศร้าหมองทั้งหลาย คนที่ยังมีกิเลสอยู่ จะกล่าวว่าตนเองไม่มีความเศร้าหมอง เป็นผู้ปราศจากความเศร้าหมองไม่ได้เลย เพราะเหตุว่า บุคคลผู้ที่ไม่มีความเศร้าหมอง เป็นผู้ที่ปราศจากความเศร้าหมองโดยประการทั้งปวง คือ พระอรหันต์ เท่านั้น

กิเลสทั้งหลายทั้งปวง ย่อมทำให้จิตเศร้าหมอง ไม่ผ่อนคลาย สำหรับผู้ที่ยังเป็นปุถุชน ในชีวิตประจำวันก็ยังไม่พ้นไปจากกิเลสประการต่างๆ เลย เป็นผู้ถูกกิเลสดังล้อมเกือบจะตลอดเวลา เพราะถ้ากุศล คือ ความดีไม่เกิด ก็เป็นโอกาสที่กิเลสจะเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ ทำให้จิตเป็นอกุศล แปรเป็นจิต ทำให้จิตเศร้าหมอง ซึ่งไม่เพียงแต่ในชาตินี้เท่านั้นที่มีกิเลสมาก โดยมีโมหะ ความหลง ความไม่รู้ เป็นหัวหน้า แต่เมื่อย้อนไปในอดีตชาติอันยาวนานที่ผ่านมา ก็มีกิเลสมาก ที่สะสมสืบต่อ จนมาถึงปัจจุบันชาตินี้ กล่าวได้เลยว่าสะสมโมหะทุกครั้งทีอกุศลเกิดขึ้น

สิ่งที่ควรพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง คือ โมหะ ความหลง ความไม่รู้ เป็นกิเลสหรือเปล่า? บางคนไม่คิดถึงเลย คิดถึงแต่โลภะ โทสะ มานะ(ความสำคัญตน) เป็นต้น ซึ่งทำให้มีการกระทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควร ซึ่งสามารถพิจารณาเห็นได้ แต่ไม่รู้เลยว่า ขณะที่ไม่รู้ลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ นี่ก็เป็นกิเลส เป็นธรรมฝ่ายที่ไม่ดีด้วย จะไปเอากิเลสมาละกิเลสเป็นไปไม่ได้เลย เพราะว่าความไม่รู้จะนำมาซึ่งความรู้ไม่ได้ ความไม่รู้ ก็ตรงกันข้ามหรือต่างกับธรรมที่เป็นความเห็นถูกความเข้าใจถูก ความไม่รู้เป็นมูลรากให้เกิดอกุศลทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ เมื่อรู้อย่างนี้ว่าตนเองไม่รู้ จึงฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เพื่อที่จะได้รู้ความจริง เพราะว่า ความเข้าใจถูกเห็นถูก ก็เป็นสิ่งที่มีความจริง ไม่รู้ก็เป็นสิ่งที่มีความจริง เพราะฉะนั้น ฟังพระธรรมเพื่อให้เข้าใจความจริงว่าเป็นเพียงสิ่งที่มีความจริงชั่วคราวบังคับบัญชาไม่ได้ ไม่ใช่ของใครด้วย และไม่ได้เกิดขึ้นเพราะหวังจะให้เกิด หรือว่าจะมีใครไปทำให้เกิดขึ้น ก็ไม่ได้ นี่คือ ความจริงของสิ่งที่มีความจริงที่จะค่อยๆ เข้าใจขึ้นได้จากการมีโอกาสได้ฟังและได้ตรวจสอบตามพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว

พระธรรมทั้งหมดที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริงว่าเป็นธรรม(สิ่งที่มีความจริง) แต่เนื่องจากสะสมความเป็นเรามาอย่างยาวนาน ก็ยังเป็นเราอยู่ ยังมีความเป็นเรา

ที่ต้องการสิ่งต่างๆ แต่ตามความเป็นจริง ก็คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น มีจริงๆ ตามเหตุตามปัจจัยซึ่งไม่ใช่เรา พระธรรมทั้งหมดเพื่อให้รู้ความจริง ไม่ว่าจะเป็นขณะไหนก็ตาม จริตทั้งหมด เช่น ขณะเห็นก็จริง แต่ยังไม่รู้ความจริง ขณะกำลังได้ยินก็จริง แต่ยังไม่รู้ความจริง ขณะกำลังคิด ก็จริง แต่ไม่รู้อะไรความจริง โมหะ เกิดขึ้น ทำกิจหน้าที่ไม่รู้ ไม่เห็นความจริง เป็นสภาพที่หุ้มห่อไว้ทำให้ไม่รู้ความจริง เมื่อไม่รู้ความจริงก็ไม่สามารถที่เข้าใจสภาพธรรมที่กำลังมีกำลังปรากฏในขณะนี้ได้ และความหลงความไม่รู้ ก็เป็นต้นเหตุของความไม่ดีทั้งหมด ถ้าไม่มีโอกาสได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จะไม่มีทางเข้าใจเลยว่า มากไปด้วยโมหะเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้น พระธรรมทั้งหมด เพื่อให้เข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริงๆ ค่อยๆ ชัดเกลาละคลายโหมะ ความหลง ความไม่รู้ไปทีละเล็กทีละน้อย

ขณะที่ฟังพระธรรมแล้วเข้าใจถูกเห็นถูก ขณะนั้นปัญญาค่อยๆ สะสมอบรมทีละเล็กทีละน้อย ปัญญาขึ้นฟังยังไม่สามารถดับโหมะได้ แต่ปัญญาจะค่อยๆ ละคลายความไม่เข้าใจธรรมตามความเป็นจริงลงได้ โดยที่ไม่มีตัวตนจะสามารถตัดหรือทำลายโหมะให้หมดสิ้นไปได้ นอกจากผู้นั้นจะมีโอกาสฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจ ซึ่งจะต้องอาศัยกาลเวลาอันยาวนานในการอบรมเจริญปัญญา ไม่ประมาทในคำจริงแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กทีละน้อย ซึ่งจะเป็นไปเพื่อชัดเกลาละคลายโหมะได้ในที่สุด ส่วนการไปทำอย่างอื่นด้วยความไม่รู้ด้วยความอยาก ด้วยความหวังความต้องการ นั้นไม่ใช่หนทางที่จะทำให้ปัญญาเจริญขึ้น แต่เป็นหนทางที่เพิ่มความหลงความไม่รู้ เพิ่มความอยากและเพิ่มความเห็นผิดให้มากยิ่งขึ้นซึ่งเป็นโทษเท่านั้น เป็นโทษทั้งในชาตินี้และสะสมเป็นโทษในชาติต่อไปอีกด้วย ซึ่งควรจะได้พิจารณาเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น จึงไม่มีหนทางอื่น นอกจากฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗